

Danmarks nationalbudget for året 1949.

Af sekretær, cand. polit. *H. J. Kristensen*, landbrugsministeriet.

I lighed med sidste år har regeringen ladet det i december 1947 nedsatte embedsmandsudvalg udarbejde et nationalbudget, denne gang for året 1949; nationalbudgettet giver et skøn over indtægter og udgifter ved økonomisk virksomhed — privat og offentlig — i Danmark i nævnte år, og indeholder samtidig meget omfattende oplysninger om udviklingen i det forløbne år.

Udvalget afsluttede sit arbejde i marts måned d. å., og den 1. april udkom Danmarks nationalbudget for året 1949; det foreligger forøvrigt nu også trykt i en engelsk udgave.

Nationalbudgettet fremtræder i sammenligning med sidste år i en noget udvidet skikkelse, tildels som følge af at det denne gang er udarbejdet ud fra mere detaljerede forudsætninger. Formålet med denne artikel skal derfor — idet der iøvrigt henvises til tidsskriftets artikel i augusthæftet for 1948 om nationalbudgettet for 1948 — i tilslutning til en omtale af landbrugets stilling i nationalbudgettet for 1949 være at fremhæve de nye perspektiver, hvorunder nationalbudgettet er udarbejdet.

I efteråret 1948 lod regeringen efter anmodning fra den europæiske marshall-organisation i Paris (OEEC) udarbejde et langtidsprogram for den økonomiske udvikling i Danmark i tiden indtil 1. juli 1952. I dette arbejde stod man for så vidt over for en bunden opgave, idet målsætningen i en vis udstrækning var givet af ovennævnte organisation. Målet var at genskabe Danmarks økonomiske levedygtighed i den forstand, at den danske økonomi ved marshall-periodens udgang kunne hvile i sig selv uden ekstraordinær hjælp udefra samtidig med, at levefoden bragtes op på samme niveau som før krigen.

Det blev derfor nødvendigt at udarbejde nationalbudgettet for 1949 som et led i det danske langtidsprogram, der findes omtalt i *Tidsskrift for Landøkonomi*, hæfte 3 1949. For landbruget betyder dette kort sagt, at nationalbudgettet for 1949 forudsætter en betydelig investering såvel i form af en genopbygning af besætningerne som ved byggeri, øget mekanisering etc. med henblik på at sikre et produktionsniveau i 1952, der ligger noget højere end i årene umiddelbart før krigen.

Forinden en nærmere gennemgang af landbrugets forhold skal nedenfor gives en oversigt over nationalbudgettets hovedtal.

I nedenstående tabel er angivet bruttonationalproduktet samt de vigtigste erhvervs andel deri i årene 1946—1949 (bruttonationalprodukt = produktionsværdi ÷ værdien af råvarer og tjenesteydelser).

	Mill. kr.	1946	1947	1948	1949
Det samlede bruttonationalprodukt		15 395	16 985	18 376	19 512
Heraf landbrugets andel		2 608	2 747	3 067	3 412
» industriens »		2 553	2 974	3 491	3 863
» håndværkets »		1 552	1 944	2 082	2 252
» handelens »		2 200	2 400	2 550	2 700

Det fremgår af tabellen, at der påregnes en betydelig stigning særlig i landbrugets og industriens bidrag til nationalproduktet.

Af følgende tabel fremgår bruttoinvesteringen, afskrivninger og vedligeholdelsesudgifter samt nettoinvestering i årene 1946-1949.

	Mill. kr.	1946	1947	1948	1949
Bruttoinvestering		3 206	3 450	4 150	4 850
Afskrivninger og vedligeholdelsesudgifter		2 046	2 400	2 600	2 800
Nettoinvestering		1 160	1 050	1 550	2 050

En plan over betalingsbalancen for 1949 indgår som et led i nationalbudgettet. De anslåede samlede indtægter og udgifter på betalingsbalancen for 1949 er angivet nedenfor; til sammenligning er anført de faktiske tal for årene 1946-1948.

	Mill. kr.	1946	1947	1948	1949
Indtægter		2 264	3 196	3 700	4 308
Udgifter		3 204	3 609	3 970	4 898
Underskud		940	413	270	590

Underskudet på betalingsbalancens løbende poster i 1948, 270 mill. kr., er dels dækket ved betydelige træk på tidligere givne lån i den internationale genopbygningsbank og den amerikanske eksport-importbank (155 mill. kr.), dels gennem bevillinger fra den amerikanske marshall-organisation (ECA) og såkaldte trækningsrettigheder i henhold til den intereuropæiske betalingsordning (ialt 220 mill. kr.). Samtidig er det lykkedes at forbedre de danske bankers valutastilling; dette gælder i høj grad dollarssituationen, der ved midten af 1948 var meget kritisk.

Planen for 1949 forudser et underskud på 590 mill. kr., der påregnes finansieret gennem den danske andel i marshall-hjælpen.

I nedenstående tabel er anført den skønnede eksport i 1949 med opdeling af varerne i visse hovedgrupper; til sammenligning er angivet den faktiske eksport i årene 1938, 1947 og 1948.

	1938		1947		1948		1949	
	Mill. kr.	%	Mill. kr.	%	Mill. kr.	%	Mill. kr.	%
Landbrugsvarer ...	1 089	71	1 448	61	1 628	61	2 024	64
Industrivarer	384	25	648	27	725	27	795	25
Fisk og fiskerivarer	35	2	173	8	180	8	205	7
Andre varer	27	2	102	4	107	4	145	4
Ialt	1 535	100	2 371	100	2 640	100	3 169	100

Det forventes således, at eksporten af landbrugsvarer i 1949 både absolut og relativt vil stige ganske væsentligt i sammenligning med 1948. Den direkte årsag hertil er ganske naturligt den betydelige stigning i produktionen af animalske produkter, jvf. nedenfor, der skønnes at fremkomme som følge af den gode høst i 1948 og de forøgede tilførsler af korn og foderstoffer og den deraf følgende stigning i husdyrholdet. Det må dog antages, at den større eksport først i fuldt om-

fang vil gøre sig gældende i årets sidste halvdel, særlig for så vidt angår flæsk. Allerede i de forløbne måneder af 1949 kan man dog konstatere en betydelig stigning i sammenligning med de tilsvarende måneder af 1948.

Den påregnede stigning i eksporten af landbrugsvarer fra 1948 til 1949 fremgår af nedenstående tabel.

	1948		1949		Føregelse fra 1948 til 1949 mill. kr.
	1000 t	mill. kr.	1000 t	mill. kr.	
Smør	105	720	128	848	128
Flæsk	41	178	90	385	207
Kreaturer samt					
okse- og kalvekød	23	71	30	83	12
Æg og ægprodukter	41	160	60	225	65
Ost	13	57	20	95	38
Heste		49		40	÷ 9
Kartofler		42		25	÷ 17
Andre landbrugsv. .		351		323	÷ 28
Ialt landbrugsvarer .		1 628		2 024	396

I denne forbindelse er der grund til at gøre opmærksom på, at betalingsbalanceplanen for 1949 som et led i det danske langtidsprogram forudsiger en ret betydelig eksport til dollarsområdet (særlig U. S. A.) af landbrugsvarer (hovedsagelig smør, ost og konserves af flæsk og kød). Disse planer må bl. a. ses på baggrund af det påtrængende behov for at skaffe betalingsmidler til import af korn og olieker, der efter krigen hovedsagelig må hentes fra dollarsområdet.

I det følgende skal gives en omtale af det materiale vedrørende landbruget, der indeholdes i nationalbudgettet for 1949.

Landbrugsbudgettet er opstillet dels på basis af en høst i 1948 på 117 mill. afgrødeenheder, dels under forudsætning af en normal, d. v. s. omtrent tilsvarende, høst i 1949. Der er regnet med en væsentlig større import af olieker end året forud samtidig med, at det her i landet fremstillede kvantum olieker af importeret og hjemmeavlet oliefrø forventes at blive større end forrige år. Alt i alt skønner man, at der vil

være 350 000 tons oliekgager til rådighed til opfodring i 1949, eller 75 000 tons mere end i 1948. Samtidig bør det fremhæves, at man regner med at kunne holde større lagre end året forud, således at der ikke som i de senere år skulle kunne opstå vanskeligheder for en regelmæssig forsyning til landbruget. Der regnes endvidere med, at der i 1949 vil være mulighed for et forbrug af 200 000 tons importeret foderkorn, hvor man i en årrække udelukkende har måttet klare sig med den danske høst.

Det vil måske klare billedet yderligere, når det oplyses, at betalingsbalanceplanen for 1949 forudser en import på 450 000 tons korn og 395 000 tons oliekgager m. v., hvoraf langt den væsentligste del fra Nord- og Sydamerika. Der skulle således være mulighed for at forøge lagerbeholdningerne betydeligt og dermed sikre en mere stabil udvikling i den animalske produktion.

Der er regnet med omtrent samme forsyning med kunstgødning i 1949 som i 1948 — omtrent svarende til førkrigsforbruget. Imidlertid forudser betalingsbalanceplanen stigende tilførsler i årets løb, således at forsyningerne i 1950 skulle kunne blive bedre end i 1949.

Også i 1949 vil tilførslerne til landbruget af importeret korn og oliekgager ligge væsentlig under førkrigstidens, selvom der er en udtalt fremgang i forhold til de foregående år. Der kan i denne forbindelse være grund til at gentage, at budgettet for 1949 må ses som et led i det danske langtidsprogram. Ifølge dette forudser man i 1952/53 en lidt større import af korn end før krigen — 1 000 000 tons mod 850 000 tons i gennemsnit for årene 1935—38 (brutto). Man regner på den ene side med en noget større kornhøst i 1952 end før krigen, og på den anden side forudser langtidsprogrammet et svinehold i 1952 på 3,8 mill. stkr. mod 3,1 mill. stkr. umiddelbart før krigen, samtidig med at kvægets kornforbrug regnes at stige noget. Af oliekgager regner man i 1952/53 med et forbrug på 500 000 tons eller 40—50 pct. mindre end før krigen; i denne forbindelse skal peges på den netop omtalte forventning om et større kornforbrug i kvægbesætningerne samt på,

at man skønner, at den stærkt udvidede anvendelse af ensilage skulle kunne spare en årlig import af 150 000 tons oliekgager.

Den betydelige stigning i tilførslerne af korn og foderstoffer i 1949 i sammenligning med 1948 har muliggjort en væsentlig stigning i husdyrholdet.

Således skønnes kvægholdet at stige med ca. 100 000 stkr. i tiden fra juli 1948 til juli 1949, svineholdet med ca. 1 mill. stkr. i samme tidsrum, og hønseholdet med ca. 5 mill. stkr.

Nedenstående tabel giver et billede af produktionen af de vigtigste animalske produkter i 1935—39, 1947, 1948 samt et skøn for året 1949.

	Mill. kg	1935-39	1947	1948	1949
Mælk		5 270	4 106	4 075	4 750
Smør		178	125	121	145
Lagret ost		33	41	51	55
Okse- og kalvekød		164	201	115	120
Svinekød og flæsk		329	211	178	225
Æg		120	62	87	100

Medens produktionen i 1948, som det fremgår af tabellen, var præget stærkt af eftervirkningerne af den dårlige høst i 1947, kan man forvente, at produktionen i 1949 vil nå et væsentligt stykke frem mod de i langtidsprogrammet opstillede mål og højere end i noget andet efterkrigsår.

De ovenanførte skøn for 1949 giver dog et ret uensartet billede. Hvad angår mælk og smør, kan man regne med, at de større besætninger i forbindelse med de forbedrede fodringsforhold — både for hjemmeavlet foder og for oliekgager — vil føre til en væsentlig produktionsstigning i sammenligning med 1948. For ost er derimod kun regnet med en mindre stigning, da produktionen i 1948 — særlig i andet halvår — lå på et relativt højt niveau.

Produktionen af okse- og kalvekød i 1949 forventes kun at blive lidt større end i 1948, da man må regne med en fortsat udvidelse af kvægbesætningerne.

Derimod regner man med, at produktionen af svinekød og flæsk vil stige væsentligt. Når der trods det næsten fordobles de svinehold kun regnes med en stigning i produktionen på

ca. 45 000 tons, skyldes det, at produktionsstigningen først for alvor vil sætte ind i andet halvår af 1949.

Endelig vil ægproduktionen stige i 1949, hvilket allerede er kommet klart til udtryk gennem den fordoblede eksport i årets første fire måneder, sammenlignet med de tilsvarende måneder i 1948.

Ligesom i 1948 er det planen i 1949 at begrænse hjemmemarkedets forbrug af en række vigtige levnedsmidler med henblik på at sikre eksporten og derigennem skabe betalingsmuligheder for vigtige importvarer. For smør regner man i budgettet med at begrænse forbruget i omtrent samme udstrækning som i 1948; for okse- og kalvekød samt flæsk regner man med kun at dække de fastsatte normalrationer. Den i budgettet for 1948 påregnede stigning i forbruget af ost og æg som følge af den knappere forsyning med kød og flæsk skønnes på grundlag af forbrugsudviklingen i 1948 stadig aktuel for så vidt angår ost, hvorimod man i 1949 regner med et faldende forbrug af æg.

I nedenstående tabel er givet en oversigt over den beregnede værdi af landbrugets animalske og vegetabiliske produktion, som med fradrag af rå- og hjælpestoffer angiver landbrugets andel af bruttonationalproduktet (her målt i 1947-priser):

	Mill. kr.	1947	1948	1949
Animalsk produktion		2 860	2 583	2 925
Vegetabilisk produktion		586	565	588
Ialt landbrugsproduktion ..		3 446	3 148	3 513
Besætningsforskydninger		÷211	68	111
Lagerforskydninger				80
Produktionsværdi		3 235	3 216	3 704
Værdi af rå- og hjælpestoffer ..		488	557	767
Bruttonationalprodukt		2 747	2 659	2 937

De samlede investeringer i landbruget lå i 1947 på et meget lavt niveau, hovedsagelig fordi besætningerne reduceredes. I 1948 har der atter kunnet konstateres en vis fremgang, der